

Hessensko deželno gledališče Marburg (DE)

SODELUJ

I Organizacija

Hessensko deželno gledališče Marburg¹ (Hessisches Landestheater Marburg GmbH, v nadaljevanju HLTM) podpirata nemška zvezna dežela Hessen in Univerzitetno mesto Marburg kot enega izmed šestih hessenski javnih gledališč. Petinsedemdeset zaposlenih v HLTM, od tega osemnajst igralk in igralcev, izučeni mojstri izdelave kostumov, maske, rekvizitov in scenske opreme izvajajo program na štirih stalnih prizoriščih v gledaliških stavbah Theater am Schwanhof, Erwin-Piscator-Haus in Schlossparkbühne, dodatno pa zagotavljajo dostopnost gledališča z gostovanji v oddaljenih podeželskih krajih. HLTM letno ustvari 12–15 premier, izvede 250–300 predstav, od tega je kakšna tretjina gostujočih. Raznovrsten repertoar med drugim sestavljajo klasične in sodobne drame, produkcije glasbenega gledališča in dramatizacije romanov.

Od sezone 2018–2019 dalje gledališče vodita dve intendantki, Eva Lange in Carola Unser-Leichtweiß, kar je v nemški javni gledališki krajini novost, danes poimenovana kot *marburški model*. »Kaj si še upamo poskusiti v teh žalostno nasilnih in bolečih časih? Katero konstrukcijo ranljivega in krhkega sveta lahko še ponudimo? Kaj pa če bi navkljub vsemu *upal*? Upali na trenutke mirnega sobivanja, na nove začetke in tvorne zamisli, na svet, v katerem bo vsakdo imel svoj glas? Na svet, ki stavi na demokracijo, na predstave in besedila, projekte, sodelovanja in vzajemni dialog, da bi tako vzpostavil nov in drugačen prostor – poln upanja,« sta izrazili svoje stališče na začetku prve pokoronske sezone, tematsko naslovljene *Konstrukcija upanje*.²

HESSISCHES
LANDESTHEATER
MARBURG

¹ <https://www.hltm.de/de/>

² https://www.hltm.de/media/PDF-Dateien/Presse/szh_22_23_web.pdf

II Dejavnosti razvoja občinstev

HLTM se osredotoča na raznoliko kakovostno gledališče za ljudi vseh starosti, od tretjega leta dalje. Posebno pozornost namenjajo dostopnosti – program je bogat, dnevno je na sporedu vsaj ena predstava, pogosto v kombinaciji s pogovorom z ustvarjalci po ogledu³ in/ali z dramaturško pripravo na ogled.⁴ Živahno gledališko produkcijo dopolnjujejo z gostujočimi predstavami, z bralnimi uprizoritvami, s pestrim dodatnim programom in tako nagovarjajo najširši krog občinstva – gledališke ustvarjalce, družbene mislece, odločevalce, nostalgичne sanjače, ljudi različnih interesov, poklicev, starosti, s čimer gradijo podporno in radoživo gledališko skupnost. Umetniški dialog podpirajo tudi s premišljeno zasnovano strategijo abonmajskega programa.⁵

Veliko premisleka posvečajo vključevanju občinstva. Gledališki entuziasti so povabljeni v večgeneracijski 13-članski **svet gledalk in gledalcev**⁶ (*Zuschauer*innenrat*), kjer lahko komentirajo dogodke ter delijo in izmenjujejo svoje izkušnje obiska gledališča. Skozi sezono se redno srečujejo, ob koncu pa svoje vtise, ugotovitve, zaključke, vprašanja in ocene posredujejo vodstvu in ekipi. Vsako sezono je svet točno tak, kot si ga članice in člani zamislijo: je povsem demokratičen organ, ki predstave komentira po svoje – glasno ali po tihem, nežno ali energično, jasno ali ohlapno. Obisk večine predstav je za članice in člane brezplačen, s seboj smejo pripeljati še spremljevalko ali spremljevalca.

Krog prijateljev⁷ (*Freundeskreis*) uresničuje podoben participativni namen, dodatno pa člani delo gledališča podpirajo s svojimi prispevki in donacijami. S svojo prisotnostjo opozarjajo na neprecenljiv pomen HLTM za regijo, hkrati pa promovirajo Marburg kot mesto kulture. Sledeč prepričanju prvega predsednika kroga, gospoda Jurgena Bandteja, da »ustvarjanje gledališča pomeni, da se svet še vrti, odzivamo se lahko na vsakdanje probleme, hkrati pa se veselimo večerov s prijatelji v gledališču«, bo združenje kmalu doseglo število 400 članov, ki kakovostno preživljajo čas v gledališču in z njim – na predstavitvah, pogovorih, obiskih vaj, izletih v druga gledališča. Krog prijateljev posebej podpira program za mlade in zagotavlja tudi finančno nagrado festivala KUSS.

HLTM razume sporazumevanje kot eno najpomembnejših dejavnosti razvoja občinstev, zato od koronskega zaprtja gledališč dalje ustvarjajo tudi serijo **podkastov**⁸ o gledališču, sezoni,

³ <https://www.hltm.de/de/nachgespraeche>

⁴ <https://www.hltm.de/de/stueckeeinfuehrung>

⁵ <https://www.hltm.de/de/abos>

⁶ <https://www.hltm.de/de/zuschauer-innenrat>

⁷ <https://www.hltm.de/de/freundeskreis>

⁸ <https://www.hltm.de/de/podcasts>

predstavah, umetnikih, ustvarjalnih ekipah idr. *Hiša z mnogimi sobami*, kot HLTM dojemata podkast, je naročnikom dostopna brezplačno.

HLTM odpira svoja vrata na stežaj – z zagotavljanjem ključne podpore gostoljubno vključuje vse družbene skupine. S podporo Nemškega zavoda za slepe (*Deutsche Blindenstudienanstalt*) organizirajo **zvočne opise**,⁹ ki vizualno dogajanje na odru približajo slepim in slabovidnim gledalcem. Te vabijo tudi na dramaturške uvode, kjer so posebej pozorno opisani vsi deli vizualne opreme predstav (kostumi, rekviziti, scenografija). Kadar je to mogoče, lahko opremo tudi otipajo. Slepim in slabovidnim seveda smejo v gledališče s psom vodnikom. Za gluhe in naglušne osebe HLTM izvede del produkcije v spremstvu tolmača za znakovni jezik.¹⁰ Gibalno ovirane osebe, tudi na invalidskem vozičku, imajo preko platforme www.companion2go.de pravico do brezplačne vstopnice za spremljevalca.¹¹ HLTM za del predstav na spletu ponuja tudi gradiva v lahkem branju.¹²

Gledališče s sloganom *Sodeluj!* organizira brezplačne **gledališke klube**¹³ (*TheaterBande*), da podpirajo ustvarjalno skupnost in krepijo vez z gledališčem. Klubi, ki jih vodijo profesionalni gledališki ustvarjalci, so kreativni prostori veselja, vznemirjanja in preizkušanja. Udeleženci ustvarjalno raziskujejo potenciale gledališča, njegov simbolni jezik, in snujejo lastno gledališko veselje v desetih skupinah, definiranih s starostnimi mejami: 4+, 6+, 10+, 13+, 14+, 18+ in 50+. Od igrivih metod za najmlajše udeležence se koncepti nadgrajujejo vse do eksperimentalnih, družbeno kritičnih, aktivističnih in produkcijsko naravnanih vsebin. Otroci ustvarjajo na osnovi preprostih in znanih materialov, spoznavajo gledališke izraze, starejši – mladostniki in odrasli – pa se osredotočajo na iskanje lastnega glasu in sprejemanje stališč drugih, prepoznavajo uprizoritvene možnosti negledaliških prostorov, učijo se razumevanja gledališča ne samo kot umetniške forme temveč tudi kot dialoške metode.

HLTM sledi priporočilom Sveta za uprizoritvene umetnosti in ples v Nemškem kulturnem svetu (*Rat für darstellende Kunst und Tanz, Deutsche Kulturrat*), da naj bi »vsak otrok in mlad človek vsaj dvakrat letno izkusil plesno in gledališko predstavo«, in v sodelovanju z organizacijo Kulturloge Marburg vključujejo vsaj dvanajst otrok letno v program **gledališkega botrstva**¹⁴ (*Theaterpat*innenprojekt*).

⁹ <https://www.hltm.de/de/audiodeskription>

¹⁰ <https://www.hltm.de/de/gebaerdensprache>

¹¹ <https://www.hltm.de/de/service-fuer-gehbehinderte>

¹² <https://www.hltm.de/de/einfache-sprache>

¹³ <https://www.hltm.de/de/theaterbanden>

¹⁴ <https://www.hltm.de/de/theaterpatenprojekt>

III Vključevanje mladih občinstev

Poleg vključevanja mladih posameznikov v brezplačne gledališke klube se HLTM pozorno osredotoča na dejavnosti razvoja občinstev v sodelovanju s šolami.¹⁵ Preko 75 raznovrstnih šol iz Marburga in okolice je prepoznalo raznovrstne možnosti sodelovanja in se pridružilo gledališču na osnovi individualne pogodbe, prilagojene posebnostim in potrebam posamezne šole. Metoda pogodbenega sodelovanja temelji na dogovoru *Gledališče in šola*¹⁶ (TUSCH) med ministrstvom za izobraževanje in ministrstvom za znanost in umetnost iz marca 2004. Partnerske šole so deležne priprave na ogled predstav in obravnave po obisku, prejemajo podrobna gradiva za obravnavo v šolah, zamisli za igre in delavnice, pravočasno so obveščene o programu, da lahko načrtujejo vključevanje, ob tem pa jim pripada znaten popust pri vstopnini. Skupni cilj projekta je vsakemu učencu vsaj enkrat letno omogočiti obisk gledališča, s tem pa ustvarjati pogoje za njegov kulturni, družbeni in osebni razvoj.

Za krepitev sodelovanja s šolami je pomembna podpora učiteljev. Redna srečanja v okviru programa *Gledališko omizje*¹⁷ (*Theaterstammtisch*) so najboljša priložnost za osebno izmenjavo informacij. Režiserji, dramaturgi in gledališki pedagogi predstavljajo novo produkcijo in omogočajo vpoglede v zakulisje, pogosto tudi obiske vaj ali predstav. Učiteljem so namenjeni tudi mesečno organizirani brezplačni ogledi predstav za osebno presojo o njihovi primernosti za določeno skupino učencev.¹⁸

Vse predstave za mlado občinstvo so opremljene s pisnimi gradivi¹⁹ (v tiskanju prijaznem formatu pdf), ki vsebujejo podatke o predstavi, slikovno gradivo scenskih maket in kostumskih skic, pogovore z ustvarjalci, pedagoške in didaktične zamisli za pripravo in obravnavo v šoli ipd. HLTM na tak način podpira učitelje pri pripravi in poglobljanju izkušnje organiziranega obiska gledališča

Vsako produkcijo za mlade spremlja t. i. **posvojeni razred**²⁰ (*Patenklasse*), šolska skupina v vlogi strokovnjakov v ustvarjalnem procesu. Sodelujejo pri predstavitvi besedila in uprizoritvenega koncepta, ki ju pripravi gledališki pedagog, nato dva- do trikrat obišejo vaje in pogovore z umetniki, na koncu procesa pa si ogledajo predstavo (in pogosto na odru prepoznajo svoje predloge).

¹⁵ <https://www.hltm.de/de/theater-schule/kooperationsschulen>

¹⁶ <https://www.kulturstiftung.de/tusch-theater-und-schule/>

¹⁷ <https://www.hltm.de/de/theater-schule/angebote-fuer-paedagog-innen/theaterstammtisch>

¹⁸ <https://www.hltm.de/de/lehrer-innensichtungsproben-1>

¹⁹ <https://www.hltm.de/en/theater-schule/angebote-fuer-paedagog-innen/materialmappen>

²⁰ <https://www.hltm.de/de/theater-schule/patenklassen>

Vrhunec sezone predstavlja Hessenski gledališki festival za otroke in mlade **KUSS**²¹ (slovensko poljub), tedensko dogajanje v dveh programskih sklopih: *Glej gledališče!* z okoli 20 izbranimi kakovostnimi nemškimi in mednarodnimi predstavami za mlado občinstvo in *Delaj gledališče!* s kakimi 100 delavnicami za lokalne šole in vrtce pod vodstvom okoli 30 profesionalnih mentorjev. Delavnice so sestavni del festivala, čvrsto vpete v razširjene festivalske dejavnosti: že na odprtju so prikazani posamezni rezultati, nekatere so z gostujočimi predstavami povezane kot ustvarjalna refleksija, festivalski petek je posebej namenjen delavničnim produkcijam. V okviru festivala HLTM s podporo štipendije EU programa New Generation²² k ustvarjanju gledališča za mlade spodbuja tudi mlade ustvarjalce, v sodelovanju s programom Grazer DramaForum kulturne iniciative uniT²³ pa v obliki bralnih uprizoritev predstavlja besedila mladih avtorjev. Za odrasle, vključene v gledališče za mlade, poteka poseben program: pogovori, razprave, predavanja, predstavitve strokovnjakov s področij psihologije, vzgoje, gledaliških študij. Ob koncu gledališkega tedna večgeneracijska festivalska žirija podeli nagrado KUSS najboljši predstavi festivala.²⁴ KUSS organizirajo HLTM, Univerzitetno mesto Marburg in Državni izobraževalni urad Marburg-Biedenkopf.

Trofeja festivala KUSS 2020 mlade avtorice, gimnazijke Kiare Cordes, predstavlja umetnika, ki stopa na oder.
Foto Katja Peters.

²¹ https://www.hltm.de/media/KUSS/2023/kuss_Programmheft_2023_web.pdf

²² <https://www.hltm.de/ls/kuss-uebersicht/kuss-stipendium>

²³ https://www.dramaforum.at/jart/prj3/uni_t/dramaforum.jart?rel=de&content-id=1611901623208&reserve-mode=active

²⁴ <https://www.theater-marabu.de/erstes-gastspiel-erster-preis/>; <https://www.hltm.de/de/produktion/kuss-preistraeger-innen-2022>

IV Učilniški komadi

Učilniški komadi so posebna oblika gledališča, namenjenega neposrednemu in nezapletenemu gostovanju kulture in umetnosti v realnosti mladih gledalcev: dva igralca ali igralki se preprosto *pojavi* v kakršnikoli učilnici in začneta igrati. Učilniške predstave, namenjene mladim od 12. leta starosti dalje, so izjemno priljubljen in pogosto izvajan del stalnega repertoarja HLTM, saj s komadi potujejo majhne zasedbe igralcev, gledališkega pedagoga in po potrebi še tehnika za pomoč z morebitno scensko opremo. Njihov prvotni namen je zagotavljanje dostopnosti kulture na odmaknjenih območjih, posebno za mlado občinstvo. Produkcija je nezahtevna, saj komadi najbolje delujejo v učilnicah kot uprizoritvenih prostorih brez predhodne priprave.

Po ogledu predstave je publika povabljena k pogovoru z ustvarjalci in gledališko pedagoginjo. Sledi spremljevalna šolska ura, ki se vsebinsko in metodološko prilagodi starosti, potrebam, interesom občinstva. Prednost programa ni samo v najširši dostopnosti, temveč tudi v prilagodljivosti uprizoritvenemu prostoru: vstop umetnosti v realnost gledalcev ruši meje in presega večino strahov. Zato je proces sprejemanja in spoznavanja v varnem okolju čvrsto izhodišče za poglobljeno obravnavo problemskih tem. Ta proces uspešno podpirajo tudi spletna gradiva.²⁵

Ben Knop in Jorien Gradenwitz v Kristo Šagor, *Ljubim te (Ich lieb dich)*, učilniški komad 8+ (r. Dominique Enz, HLTM).
Foto Jan Bosch.

²⁵ <https://www.hltm.de/media/materialmappen/Begleitmaterial%20HAUT.pdf>

V Koža

*Koža (Haut)*²⁶ je site-specific predstava, zasnovana za izvedbo v učilnici. Avtorica Anja Hilling²⁷ je napisala pet učilniških dram – *Oči, Nos, Koža, Ušesa* in *Jezik* – po naročilu hamburškega gledališča Thalia Theater, Gledališke akademije Hamburg in francoskega dramskega centra Comédie de St. Etienne. Pet zgodb izhaja iz petih čutov: govorijo o slepoti, vdihu in izdihu, rezanju in prebadanju, sluhu in momljanju, okušanju in opekanju. Tvorijo cikel, naslovljen *Občutek (Sinn* v izvirniku pomeni tudi smisel), o desetih mladostnikih, starih med 15 in 17, o mogočih in nemogočih ljubezenskih zgodbah, o odnosih v skrajnih okoliščinah. V prikazu pomanjkanja, izgube in sreče so hkrati poetične in surove.

Režiserka Carola Unser-Leichtweiß se je odločila za uprizoritev *Kože* na osnovi jezikovnega sloga, vsebine in za najstnike pomembnih tem, ki so vpeljane neopazno, daleč od moraliziranja in pedagoškega žuganja. Posredno so vključene naslednje teme s področja duševnega zdravja: samopoškodovanje, motnje prehranjevanja, telesna zloraba ter stiske ob soočanju s smrtjo in fizično zlorabo. Jule verjame, da obstaja svet pod kožo, zobotrebec v dlani, krik, ki odpira pore ... Jule in Jasmin sta v težkem obdobju, pa sta vseeno aktivni, delujeta, in ne dopuščata, da bi se jima reči preprosto zgodile. V nekem trenutku Jule izjavi: »Življenje, občudujem te,« in na nek način gre točno za to, »za ljubezen do obstoja, vsemu dreku navkljub,« ker se vedno znova, nepričakovano zgodi kakšno krasno srečanje. V besedilu je tudi kopica duhovitih trenutkov, npr. ko se dekleti spoznata. Jasmin reče: »Jasmin.« In Jule: »Kaj si čaj, al' kaj?«

Po ogledu predstave *Koža* so bile reakcije mladih gledalcev v glavnem povezane s temo, npr.: »Nihče me ne razume, prav se mi zdi, da imata Jule in Jasmin ena drugo, da si puščata svobodo, da si pomagata in sta si všeč takšni, kakršni sta,« »Pomembno je imeti nekoga,« na splošno sta izraženi naklonjenost ali odpor do likov. Pogoste so tudi reakcije na njun poljub, prevladujeta neudobno nelagodje ali hihitanje, ko se poljub zgodi tako blizu. Mešajo se pozitivni odzivi in sočutje ob poljubu dveh deklet, pa tudi negativne reakcije na istospolni odnos in v zvezi z biseksualnostjo. Včasih se sproži razprava o tem, kaj mladim pomenita ljubezen in prijateljstvo. Pogoste so ugotovitve, da pri tem ni pravil, da ne obstajata prav in narobe, da nihče drugi nima pravice nikomur nič zapovedovati. Odzivi na samopoškodovanje so v glavnem zadržani in prizadeti. Pogosta vprašanja so: »Ali sta zares par?« »Ali se s svojim delom (igranjem) lahko preživljata?« »Ali ostali deli cikla *Občutek* tudi govorijo o Jule in Jasmin?«

²⁶ <https://www.hltm.de/de/produktion/haut-1>

²⁷ <https://veza.sigledal.org/prispevki/bistveno-je-spoznanje-o-lastni-nicnosti-pogovor-z-anjo-hilling>

Saskia Boden-Dilling (Jule) in Lisa Grosche (Jasmin) v Anja Hilling, *Koža (Haut)*, učilniški komad 12+ (r. Carola Unser-Leichtweiß, HLTM). Foto Jan Bosch.

VI Predlog dejavnosti od predstavi *Koža*

Tema: **Se nadaljuje**

Razporedite se v manjše skupine ali pare. .

Premislite o naslednjih vprašanjih:

- Kakšen je odnos med Jule in Jasmin?
- Kako bi opisali dekleti?
- Kaj ju zbliža?
- Kaj pomenita druga drugi?

Napišite nadaljevanje zgodbe:

- Kako, mislite, se njuna zgodba nadaljuje po koncu predstave?
- Želite svoj dodatek zaigrati? Izvolite!

Saskia Boden-Dilling (Jule) v Anja Hilling, *Koža (Haut)*, učilniški komad 12+ (r. Carola Unser-Leichtweiß, HLTM).

Foto Jan Bosch.